

ЗАМАН

Газета издається на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Правительство

Турист объектледен тюшген файданы кёбейтирге

КъМР-ни Правительствоосу кезиулю жыйылыуунда бюджет сферада ишлегенлени хакъларын тохташдырыуу низамы сюзюлгенди, республикалы адрес инвестиция программга торленуле кийрилгендиле, РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толук эркинлик келечисини буйруклары къалай толтурулганлары тинтилгенди. Битеу да бирге кенгешде 15 бегим къабыл кёрюлгенди. Жыйылыуу премьер-министр Мусукланы Алий бардырганды.

Биринчиден, КъМР-ни билим бериу муниципал учрежденияларында хар школчуну окутуугъа теленген ахчаны юлешуиуу низамына тюзетиуле кийрилгендиле. Финансла министр Заур Лихов билдиргенча, ол РФ-ни Билим бериу министерствосу эсгертиулери тийшилликде этилгенди.

Бюджет сферада ишлегенлени айлыкларынын тохташдырыуу низамы торлендирилгенди. Заур Лихов ангылатханыча,

аны сылтауу учрежденияланы таматарлары бла ишчиле алгъан хакъны ёлчеминде башхалык асыры улуу болгъаны бла байламды. «Бирде администрация алгъан ахча ишчикинден 8,8 кереге окуна кёлдю. Энди уа башхалык жаланда 1-ден 3 кереге дери кёл болургъа эркин этиледиле», - дегенди министр.

КъМР-ни Правительствоосу республикалы бюджетни дефицитин азайтыр мурат бла кре-

дит организацияла бла кредит алыуу юсюнден келишимни къабыл кёргенди. Заур Лихов билдиргенча, битеу да бирге 3,5 миллиард сом керекди. Аны 2018 жылгъа дери телерге боллукъду.

Жыйылыуда 2016 жылда республиканы къырал ырысхысын приватизация этиуу юсюнден бегим сюзюлюп, къабыл кёрюлгенди. Жер эм къырал ырысхы бла байламлы халла жаны бла министр

Азрет Бишенов айтханыча, келир жыл эки акционер обществу, ол санда темир-бетон керекле чыгаргъан заводну эмда Прохладныйни аш-азык комбинатыны акцияларын сатып, бюджетге 70 миллион сом къошаргъа план барды.

Андан сора да, жеринден телдирилмеген бир ненча объект сатыллыкъды. Ол санда алгъын Водогрязелечебница-

ны иелигинде болгъан гаражны меямы, «Теплоэнергону» курорт объект эм башхала. Аланы барысын да приватизация этип, 159 миллион сом тюрлю юрге белгиленди. «Алай бла келир жыл республикалы бюджетни файдаларына 229 миллион сом къошулукъду», - дегенди министр.

Ахыры 2-чи бетдеди.

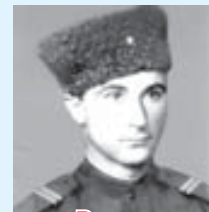
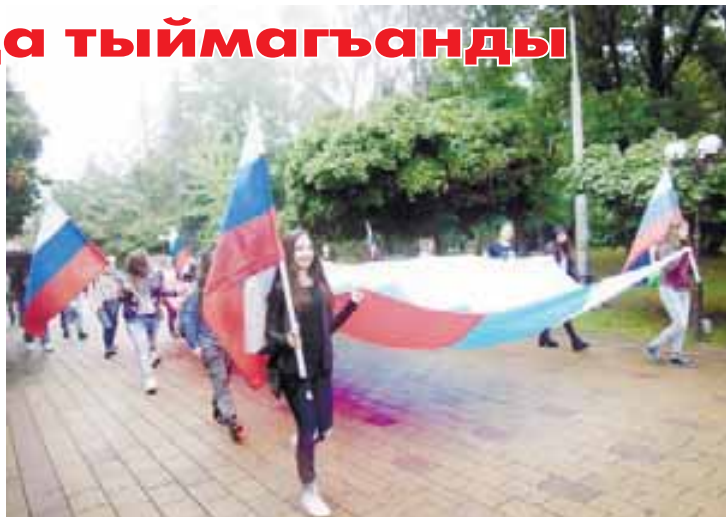
БЮГЮН - РОССЕЙНИ КЪЫРАЛ БАЙРАГЪЫНЫ КЮНЮДУ

Жашланы бла къызланы жауун да тыймагъанды

Россейни къырал байрагыны кюнуне атап, тюнене Нальчикде Атажукин атлы солуу паркда жаш адамла акция бардыргандыла. Къызла бла жашла къолларында РФ-ни триколору бла паркны ара къабакларындан ортасына дери баргандыла.

Акция Россейни гимнин согуудан башланганды. Ызы бла уа жаш адамла алайгъа келген къонаклагъа къыралыбызны байрагыча этилген лентала юлешгендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Сураты Рокоссовскийни музейинде тагъылыпды

4 бет

Жюреклеге унутулмазча тюрлю тюрлю такыйкъала

5 бет

Элиле жигитлерини сыйларын кёредиле

6 бет

Жазылыуу - 2015

Газета издається на балкарском языке с 1924 года.
Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Хурметли жамауат!

Сиз бир тюрлю сылтауу бла 2015 жылны экинчи жарымына «Заманга» жазылалмай къалгъан эсегиз, халны тюзетирге онг барды.

28 августха дери жазылыуу жарашдырсагъыз,

АНА ТИЛИБИЗДЕ ЧЫКЪГЪАН ГАЗЕТНИ 1 СЕНТЯБРЬДЕН АЛЫП БАШЛАРЫКЪСЫЗ.

Жазылыуу 4 айгъа багъасы – 559 сом 92 капекди.

Бизни индексбиз - 51532

Турист объектледен тышган файданы көбейтирге

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Бир-бир объектлени республиканы иелигинден муниципалитетлеге бериюню юсонден бегим да сюзюлгенди. Азрет Бишенов айтханыча, Нальчикке «Радуга» саулуук сакълау ара, Чегем районнга уа Звёздный элде сабийлени чыгъармачылыкларын айнытуу ара берилгенди. Законлагъа бузукълукъла этилип асылралган сауултаны кыралга бергенлери ючюн сөз адамга аха төленирикти. КъМР-ни уруну, иш бла жалчытуу эм социальный къоруулау министрлиги къуллугун толтурган Елена Романова билдиргенча, алагда битеу да бирге 27 минг сом берилликти.

РФ-ни Саулукъ сакълау министрствосуна бла Къабарты-Малкъарны Правительствосуна араларында келишим къабыл кёрюлгенди. Профильли министрлиги орунбасары Аслан Кауфов ангылатханыча, анда сөз Украинада урушдан къачхынчылагъа медицина болушлукъ этиюню, профилактика уколаны салынуу юслеринден барады.

Терроризмге къажуу операцияланы кезиюнде мюлклерин тас этгенлеге

къоранчлары арха къайтарылкъдыла. Бу жумушлагъа Федерал бюджетден 3,2 миллион сом берилгенди. РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясына таматасы Михаил Надёжин айтханыча, аха операцияны кезиюнде жарауусуз халга келген мекамланы талландырууга эмда мюлклерин тас этгенлеге юлешинилликти.

Келир жыл къырал къуллукълада ишлеген 210 адамны билимлери ёсдюрюллюкдю. Ол жаны бла заказ къабыл кёрюлгенди. Окъутуу бир жылны ичинде бардырылкъды, курсланы бошагъанлагъа къырал диплома берилликти.

РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинлики келечиси Сергей Меликов бардырган кенгешде регионлада турист-рекреация объектлени инвентаризациясын бардырып, бюджетлеге жыйылган ахчаны көбейтирге деген буйрукъ берилген эди. Заур Лихов келтирген шартлагъа кере, былтыр республикага келген туристлени саны ёсгенди: тыш къыралладан къонакъла 6,4 процентге, къыралны башха субъектлеринден келгенле уа - 5,4 процентге. «Туризм бла байламлы сфе-

рада ишлегенлени саны да көбейгенди. Биюнюлюкде адамланы солууларын къурау сфера бла 4,6 минг адам кюрешиди», - дегенди Лихов.

Туристлени саны көбейген эсе да, налог уа алгын ёлчемде къалгандыла. «Алай аланы ёсдюрюрге онгла бардыла. Аны ючюн а инвентаризация бардырыгъа, битеу турист объектлени иелерин тохташдырыгъа тийишлиди. Биюнюлюкде уа Приэльбрусьеде рекреация объектледен къырал эсепде жалаанда 20 проценти турадыла», - дегенди министр.

Мусулканы Алийни сорууларына жууапла бере, КъМР-ни туризм жаны бла министр Сергей Шагин Минги тауну тийресинде 80 къонакъ ойм болгъанын белгилегенди. Алай биюнюлюкде аладан налог службада эсепде 30-су турадыла. «Къалгъанлары да ишлейдиле, аланы жашуу журт-коммунальнны төлеуле ючюн борчлары жокъду. Налогланы уа төлемейдиле», - дегенди ол.

Элбрус районну администрациясыны башчысы орунбасары Афашокъ-аланы Раиса билдиргенча, турист объектлени санын тюз тохташдырыр мурат бла ишти къауум къуралганды,

инвентаризация бардырылады. «Белгили болгъаныча, бир-бир предприятияла бизде ишлегенликге, налог эсепде уа башха регионлада турадыла. Бу низамны тюрлендирип, ала да налогланы районнга төлөрча мадарла этебиз. Турист объектлени инвентаризациясы къалай бардырылганы районну администрациясыны контролюнда турады», - деп чертгенди ол.

Мусулканы Алий туристлени саны көбейгенликге, налогла ёсмегенлерин терсге санагъады. «Ол а предприятияла жашырын ишлегенлени шагъатлыкъ этеди», - дегенди. Премьер-министр Сергей Шагиннге инвентаризация къалай бардырылганын контрольга алыргъа, жууаплы ведомствола бла бирге турист-рекреация сферада ишлеген предприятияла барысы да налог службада эсепге салынырча мадарла этерге буюрганды. «Битеу бу жумушланы 1-чи декабрьге дери бошарга керекдиле», - дегенди ол.

Жыйылуда жангы окъуу жылга хазырлануу къалай баргъаны да сюзюлгенди эмда башха бегимле къабыл кёрюлгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жашланы бла къызланы жауун да тыймагъангы

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Бу жумуш Къабарты-Малкъарны Билим беруу, илму эм жаш төлюню ишлери жаны бла министрствосуна Жаш төлю кеп функциялары арасыны башламчылыгы бла къурагъанды. Аны ёлююню таматасы Султан Едиков бизге айтханыча, ол ёсоп келген төлюню Россейни къырал символикасына сейирлерин къозгъар мурат бла бардырылады.

Анга республиканы жаш төлю прави-

тельствоуну, КъМР-ни Парламентинде Жаш төлю палатаны, Жамуат палатада жаш төлю советни, республиканы мини-футболдан ассоциациясыны келечилери эмда волонтерла къатышхандыла.

- Биз быллай акцияланы болушлугъу бла жаш адамланы Ата журтубузну сюерге, гимнге, байракъга хурмет этерге юйретебиз. Быллай жумушла дайым да бардырылуучудула, ала тюрлю-тюрлю темалагъа жораланадыла.

Алагда къатышханланы саны да жылдан-жылга ёсгенлей барады. Ол а хайыр келтирмей къоймайды. Ма биюню, жауун жаугъанына, сууукъ болгъанына да къарамай, жашла бла къызла келип, къолларына Ата журтубузну байракъын алып, паркга чыкъгандыла. Ол а ала къыралыбызны патриотлары болуп ёсериклерине шагъатлыкъ этеди», - дегенди Едиков.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

ТИНТИУЛЕ

Ючбояуу байрагыбыз ата журтлукларыбызны экиден биринде барды

Къырал байракъны кюнюню аллында «Левада-Центрден» социолога россейлилеге къырал белгиге къалай къарагъанларын соргъандыла. Аныкъланганыча, арт бир нөнча жылны ичинде ала кезиулю къырал байрамга бек иги «хазырлангандыла»: байракъ неда аны гитче тюрлюсю ата журтлукларыбызны 47 процентинде барды. Соруула къыралны 46 регионуну 134 шахарында бла эинде 800 адамга берилгендиле.

Тинтиуле кёрюзтгенлерине кере, Россейни шёндюгю Къырал гимнини сёзлерин россейлилени 43 проценти биледи. Ол а мындан он жыл алгъадан эсе 15 процентге кеплю. Кезиулю сорууга жууап бере, россейлиле (81 проценти) къыралны гимнин аны граждандлары билдирге керекдиле дегендиле.

Гимнини иги билгенлени асламысы жаш адамладыла - 18-24-жыллыкъла. Ала 64 проценти тутадыла, саулай къыралда уа аны билгенле 43 процент боладыла. Элли эмда андан да кеп жыллары болгъанланы 62 проценти уа шёндюгю гимнини сёзлерин билмегенлерин жашырмагъандыла. Бийик билимлери болгъанланы уа 50 проценти, къолайлыланы - 53 эмда ара шахарда жашагъанланы 52 проценти уа аны биледиле.

«Левада-Центри» социологу Карина Пипия айтханыча кере, жаш адамланы гимнини иги билгенлери бошдан тийюлде, ала перестройкадан сора ёсгенди да, шёндюгю гимнини дайым да эшитип. Алай тамата төлю ол къырал белгини сыйсыз этеди дерге да жарамыз.

-2005 жылда биз Брежневни заманында, Сталинни кезиюнде да болгъан гимнлени сёзлерин билеми-

сиз деп соргъан эдик. Россейлилени асламысы «Брежневни» гимнини сёзлерин эсде тутхандыла, ала аны бла ёсгендиле да. Тёлюле алышына баргъанлары къа-

чакълысы (47 проценти) кеслеринде уллу байракъны, 36 проценти уа гитчесин тутадыла. Тинтиуле арт алты жылны ичинде ол къырал белгини алып, кесинде тутхан

дар, кеп тарых шарт унутулганын да ма бизни сорууларыбызга берилген жууаппадан билдирге боллукъду. Сёз ючюн, жаш адамла 1991 жылда болгъан ишлени юслеринден билмейдиле. Алай эсе уа, алгыннгы гимнини сёзлерин да унутхандыла.

Соруулагъа берилген жууапла кёрюзтгенлерине кере, россейлилени жарымы

россейлилени саны ёсоп баргъанына шагъатлыкъ этедиле. 2009 жылда ол къыралда жашагъанланы ючден биринде (31 процентде) болгъан эсе, биюнюлюкде хар кинчиде барды (47 процентде).

Байракъланы башхаладан кеп алгъанла жаш адамладыла (60 проценти), бийик билимиледиле (52 проценти), къолайлыладыла (62 проценти), москвачы-

ладыла (52 проценти) эмда элдеде жашагъанладыла (52 проценти).

-Арт жылда байракъны алырча сылтаула кеп болгъандыла: Сочи Олимпиада, дуняны чемпионаты, Кърымны къайтарылганы. Ол кезиуледе адамла байракъланы балконларында такъгандыла, алай бла къыралны башчылары тутхан жолга ырыз болгъанларын билдирип. Россейни байракъын неда Президентни сураты бла футболка алырча, аланы кёрюзтуп айланырча итинулукъ шёндюгю властаха ышанылуукъ болгъанын кёрюзтген шартды, - дегенди Карина Пипия.

Социолог дагъыда къырал белгиге кеп миллетли эмда кеп динли къыралны бирикдирген амалладан бири болгъанлары себелли властын келечилери аланы ким да танып къорача этер ючюн къолларындан келгенни аямайдыла деп къошханды. Байракъга хурмет этерге юйретиу - граждандлагъа патриот сезимле сингдириуноу къырал программасына баш магъаналы борчларыннан бири болгъаны да бошдан тийюлдо.

Къырал байракъны кюню 1994 жылда Президентни Указы бла тохташдырылган байрамды. Ол 22-чи августда белгиленеди. Россейни тарых байракъны 1991 жылда августда къауугъаланы кезиюнде къайтарылганды.

Россейде жыл сайын да ол кюн концертле, акцияла эмда башха къууанчы ишле бардырыладыла. Бир-бир шахарлада аны бирда болмагъанча кенг белгилейдиле. Сёз ючюн, Омскда 2014 жылда 22-чи августда 225 автомобильден юч тюрсюню байракъ къурагъанды эмда ол Россейни рекордла хазнасына киргенди.

«Известия» газет.

ТАНЫШЫ

Реабилитация араны ишине эс бөлүп кырааганчыла

Кыбарты-Малкыарга Россейни Наркоконтролюну федерал службасыны директоруну орунбасары - Наркотиклеге кыажу кырал комитетни аппаратыны башчысы полицияны генерал-лейтенанты Н. Цветков келгенди. Бек алга ол КМР-ни Саулык саклау министрствосуну наркология диспансеринде наркоман саусаулаа деп ачылган реабилитация араны кере барганды.

Бу багыу-профилактика учреждение кыалай ишлегенини юсюндөн анга КМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары - саулык саклау ну министри И.Шетова, республиканы баш нарколог врачы О.Пашевкин айтхандыла.

Наркоманланы азайтуу жаны бла кыалай мадарла этилингенлерини юсюндөн а Россейни Наркоконтролюну КМР-

де Управлениясыны таматасы О.Сокуров, КМР-ни Башчысыны Администрациясында кыоркыу сузуккуну эмда право низамны вопрослары жаны бла управленинны таматасы - Наркотиклеге кыажу комиссияны аппаратыны оюучусу Ю. Шевченко эмда РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинлик келечисини аппаратыны Кыбарты-Малкыар Республиканы федерал инспектору В.Канунников билдиргенди.

Н.Цветковну биргесине Россейни Наркоконтролюну федерал службасыны директоруну кенгешчиси О.Мигунов, Наркотиклеге кыажу кырал комитетни аппаратыны башчысыны орунбасары - Шимал-Кавказ федерал округда управленинны таматасы И.Горьков да болгандыла.

Бизни корр.

КОЛЛЕГИЯ

Конституциялы эркинликлени саклау - ал жанында

КМР-ни прокурору Олег Жариков бардырган коллегияда сз жылны аллындан бери судледе уголовный ишлени тинген кезиуде гражданы конституциялы эркинликлери кыалай сакланганларыны юсюндөн барганды деп билдиргенди бизге ведомствону пресс-службасындан.

Жыйылууга кыатышханла судледе уголовный ишле тинтилген кезиуде адамланы конституциялы эркинликлери сакланырча, аманлыкчылан кыолларындан ачыгланланы сейрлери кыорууланырча, кыоранчла кыайтарылрча мадарла этиуге энци эс бурулганын белгилегенди.

Бу сферда бузуккылауны болдурмас ючюн а прокуратурада ишчи кыауум кыуралганды, тийишли праволу акта кыабыл этилгенди. Аны хайырындан а процесслени кези-

уюнде тинтиулени кыачество игиленгенди, уголовный ишни ачарга унамазча сылтаула азайгандыла.

Жетишимле болганлыкыга, адамланы конституциялы эркинликлерин жалчтыуда кемчиликте да кыалгандыла. Алай бла жылны аллындан бери прокурорла судледе законлагга 9029 бузуккылау этилгенин ачыккылагандыла. Аланы асламы эсепге алуу бла байламдыла.

Уголовный ишлени ачханда, следствие органа аманлык

бла байламлы битеу шартланы толу тинтмегенлери ючюн адамланы конституциялы эркинликлерине бузуккылау этиледиле. Алай бла прокурорла надзор ишни тамамлаганда, тинтилмей, букудурулуп турган 313 уголовный иш ачыккылап, аланы жангыдан эсепге алгандыла.

Уголовный ишни ачыуну юсюндөн оюу этилгенде следствие органа адамланы эркинликлерине бузуккылау болдурганлары ачыккылангандыла. Прокурорла аллай 86 оюуну кыочюн тохтагандыла.

Андан сора да, уголовный ишни сюзуюну кыачество тийишли даражада болмаган кезиуде да тюбеидиле. Бирде аманлыкчыга чыгарылган

оюу тинтиулени кезиуюнде ачыккыланган шартла бла келишмейди, битеу шагатла толусунлай кыаралмайдыла, уголовно-процессуальный законла сакланмайдыла.

Коллегияны ахырында судледе уголовный ишлени тингенде адамланы конституциялы эркинликлерин жалчтыу жаны бла эсгертиуге этилгенди. Ол санда следствия кезиуюнде неда суд барганды законлагга бузуккылау этилгенлери ачыккыланса, болжалны созмай, аланы кетерирча мадарла этерге, жууаплы прокурорланы ишлерин игилендирге кереклиси чертилгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

БАНК

Ахчаларын салганыланы саны ёсгенди

«Россельхозбанкга» ахчаларын ышанганланы саны быйлыны башындан бери 30 процентден асламга ёсгенди, аны депозитлерине битеу да 400 миллиард сом салынганды.

Бу банкны юсю бла жумушларын тындырганланы асламысы «Пенсионный плюс» депозитни сайлайдыла. Нек дегенде ол ахчаны не заманда суйсенг да салырга неда алырга онг береди. «Классический» депозитни хайырланганла да кёйдиле. Ол а улуу процент ставкасы бла айырмалыды.

Депозитге ахчаны кыошула барганы банкны ышангылыгы, кёп тюрлю жумушла бла жалчтыханы, аланы банкны кесине келмей толтурургга онг болганы бла байламдыды. Андан сора да, «Россельхозбанк» АО Страховой вкладланы агентствосуну буюрууу бла ахчаларын анга ышанганлагга страховоу тёлеуле беруге тири кыатышады.

Бизни корр.

ТАПЛЫКЪ

Жеринген тепдирилмеген ырыскыны юсюндөн шартланы Кадастр палатага алыргга боллуккыду

Быйыл 1-чи сентябрьден Кадастр палата Кыбарты-Малкыар Республикада болган эмда Жеринден тепдирилмеген ырыскыга эркинликни бир кырал реестрине (ЕГРП-ге) кирген объектлени юслеринден шартла берип башларыкыды. Анга кере жеринден тепдирилмеген объектни кесини, иесини, биреуде болган объектке аны эркинлиги болганыны бла кыалганыны юслеринден билдире онг барды.

Ол жумуш хакъ бла тамамланылады. Аллай шартланы билдирге, выписка алыргга суйген адам палатага кеси келип, почта бла жиберип неда электрон амалны хайырланып запрос береди.

2016 жылда 1-чи январьдан а учреждение ЕГРП-де болган шартланы жеринден тепдирилмеген объект кыалайда болганына да кыарамай берип башларыкыды. Жеринден тепдирилмеген объектни, анга эркинлик кимге берилгенини, биреуде болган объектке аны эркинлиги болганыны бла кыалганыны юсюндөн выписка, ырыскыны иеси саулуугуна кере аны юрютюрге кыолундан келмегенини, жеринден тепдирилмеген объектни юсюндөн шартланы алган адамланы юслеринден да справкала берилдикди.

Аны бла бирге законнга кере аллай шартланы хакъсыз алыргга эркинликлери болган гражданыны бла организацияланы жумушлары аха суралмай тамамланылыкыды.

КМР-ни Басма эмда асламлы коммуникация жаны бла кырал комитетини пресс-службасы.

Ёрлеу

Кыаягга Большая Мартыновка деп атарыкыдыла

Быйы 25-чи августда Черем аузунда кыаяладан бирине 3357 метр бийикликте ёрлеу боллуккыду. Арда аны тёлпесине «Пик Большая Мартыновка» деп аталлыкыды.

Бу акция Улуу Ата журт урушда Хорламны 70-жыллыгына эмда Ростов областны Мартынов районуну 80-жыллыгына аталып бардырылыкыды.

23-чю августда 18.00 сагъатда Кыбарты-Малкыарны бла Ставрополь крайны чеклеринде, Тамбукан кёлню кыатында Ростов областдан келген делегацияга кыуанчлы халда тюбеишу боллуккыду.

24-чю августда уа 10.00 сагъатда Нальчикде 115-чи Кыбарты-Малкыар аты дивизияны эсгертемесини кыатында митинг кыураллыкыды. Андан сора кыаячыланы кыауум базовый лагерге тебирерикди.

25-чю августда уа таугга ёрлеу эмда 115-чи атлы дивизияны аскерчилерини эмда Ростов областны Мартынов районуну бла Кыбарты-Малкыарны араларында шуёлуккыну намысларына эсгерти

плита салынырыкыды.

Тау тёлпеге ёрлеуге КМР-ни Альпинизмни, кыаячылыккыны эмда спорт туризмни федерациясыны, Аскерлени Запад кыауумуну ветеранларыны союзуну регион бёлюмюню, Ростов областны Мартынов районуну, Кытархыучуланы россейли союзуну Кыбарты-Малкыарда бёлюмюню келечилери кыатышырыкыдыла.

Бу ишни КМР-ни Альпинизмни, кыаячылыккыны эмда спорт туризмни федерациясы, Аскерлени Запад кыауумуну ветеранларыны союзуну регион бёлюмю КМР-ни Спорт министрствосуну, Граждан обществону институтлары бла байламлыккыла кыурау эмда миллетлени ишлери жаны бла управленинны, Нальчик шахарны бла Чегем муниципал районну жер-жерли администрацияларыны себеплик этиулери бла кыурагандыла.

КМР-ни Басма эмда асламлы коммуникация жаны бла кырал комитетини пресс-службасы.

Ачык дерсле

Школлага хунерли сабийле сайланырыкыдыла

Жангы окъуу жылны биринчи кюнлеринде Кыбарты-Малкыарны билим беруу учрежденияларында «Мен фахмулума» деген чактыруу бла ачык дерсле ётерикдиле, деп билдиредиле КМР-ни Билим беруу, илму эм жаш тёлню ишлери жаны бла министрствосуну пресс-службасындан.

Быллай жыйылуула айырмалы сабийлени баямларыкыдыла, ала тап айнырча себеплик ётерикдиле. Ачык дерслеге кёп сабийли юйорлени келечилери, фахмулу жаш адамла эм башкала кыатышырыкыдыла. Тюбеишуде жетишилми жаш адамла кеслерини жашауларыны юслеринден хапар айтырыкыдыла. Ол санда тутхан ишлеринде бийик даражага кыалай тюрлю жетгенлерин да ачыкларыкыдыла.

Бизни корр.

КУРСК ДУГАДА НЕМИС-ФАШИСТ АСКЕРЛЕ УУАТЫЛГАНЛЫ - 72 ЖЫЛ

Сураты Рокоссовскийни музейинде тагылынды

Курск сөрмөш Экинчи дуня урушуну кезиунде адам, техника саны бла, кыоранча жаны бла да бек улууладан бири болганды. Аскер-политика жаны бла уа - бек мағаналысы. Танк-ла бла андача кыаты кызауат тарыхда экинчи болмаганды. Анга эки миллион чаклы бир адам, алты минг танк, төрт минг самолёт кыатышанды.

Сөрмөш 49 кюнню барганды (1943 жылда 5-чи июльдан 23-чю августха дери). «Кутузов» атлы планнга кере немисли аскерлени Орёлда кыаууму ууатылганды, «Полководец Румянец» деген операцияда уа душманны Белгород-Харьков стратегия плацдармы кыурутулганды. Андан сора Кызыл Аскер кыралны немисли ууулачуладан азатлауу андан ары бардырганды эмда урушну ахырына дери сөрмөшкө бла жаландан алгач атлап турганды. «Россеини аскер махтаулуугу кюнлерини эмда эсери датарлары юслерден» 1995 жылда 13-чю марта чыгарылган Федерал законнга тийишликте 23-чю августда Совет аскерле Курск сөрмөшкө немис-фашист аскерлени ууатхан кюнча белгилениди.

Бу мағаналы сөрмөшкө душманны ууатыуга бизни таула жашла да кыатышандыла. Аладан бири **Кыудайланы Гергьокну жашы Шамсудини**. Кенделени жаш Ата журт урушунда кеси ыразылыгы бла барганды. Мараучуланы 73-чю дивизиясыны 153-чю артиллерия полкуну кыауумда Сталинградны кыоруула сөрмөшкө кыатышанды. «Душман бизден бир-эки атламга узак эди. Мен фельдмаршал Паулюсун пленнге кыалды алганларын көрөп турганма», - деп эсгергенди Шамсудин.

Кыйын кезиу эди, хар юй ючюн кыаты кызауат этерге тюшгенди. Ингирлик артиллеристе топ-оксуз кыалгандыла. Бир мадар этмей амал жокду. Эрттеникте жангыдан сөрмөш башлангыкыды. Кече бир кыауум жаш кеслери ыразылыклары бла Кыудай улуны башчылыгында тылга окыла мажарыкка кетгенди. Жолда ала немис солдатлагыа тюбегенди, атышудуа бир нечасын ёлтюргенди, экисин да биргерлерине алгандыла. Алай бла топ-окыла заманында келтирилгенди, Шамсудин а «За отвагу» майдал бла сауугаланганды.

«Гвардияны ефрейтору Кыудай улу немисли ууулачула бла кызауатда жигитлик, батырлык да этеди. Кесин чынтыгы кишича журютеди», - деп

жазганды аны характеристикасында 153-чю гвардиялы артиллерия полкуну командирини политика жаны бла орунбасары. Кыоруулануу сөрмөшкө кезе кибики, алгач уруш бла барган кезиуледе да аны тобу дайым да ачык жерледе болуп, душманны танкларыны санап саны болмаганын контракаларын тыйганды.

Алай бла ол танклагыа кыажуу 76-миллиметрлик топну командири болуп киришген эди Курск дугада душман бла танк сөрмөшкө. Аны батаресына фашист танкка бла көп кере аташыргыа, гитлерчилени ёшон уруп алгач барыуларын тохтатыргыа тюшгенди. Душман солдатладан бири, ёбюмге кыаршы жуууклашып, Шамсудинни тобуна гранат атханды. Юч «тигр» тюзюней аны таба айлангандыла. Жангыз кыалык, топ-ок беричуо, жерлеучю, мараучу да кеси болуп, Кыудай улу «тигрланы» ючюсюн да жандырганды.

1944 жылда апрельде уа ол Яско-Кишинев операцияга кыатышанды. Днестрден сөрмөшкө бла ётоп, душманны 3 танкын кюйдюргенди, алай кеси да жаралы болганды. Фронтну командующиси көп адамны кыатында айтхан эди Кыудай улу Совет Союзну Жигити деген сыйлы ата кёргюзюлгенин. Алай кёчюрюлген малкыар халкыдан болганы себепли анга, аны көп жерлешлерича, тийишли саууганы алыргыа тюшмөгөнди. Анга Кызыл Жулдузну ордени берилип кыалганды. Аны да ол 1945 жылда жайда алаганды.

Иш а былай болганды. 1944 жылны июль айына дери Шамсудин госпитальда жатханды. Андан чыкгыандан сора аны тылга жибергенди. 1945 жылда жайда ол Беломор-Балтий илипини кыурулушуна тюшгенди. Ма ол Кызыл Жулдузну орденин аны кыолуна Петрозаводскде тутдургандыла. Аны тукуму тизмеде биринчи болганды, аны уа ол заманда кишиге да белгили болмаганын жаш Юрий Андропов окыганды.

Улуу Ата журт урушда этген жигитлиги ючюн Кыудайланы Шамсудин «За отвагу» майдал бла эки кере, «За оборону Сталинграда», «За победу над Германией» деген майдалла, Ата журт урушну 2-чи даражалы ордени бла да сауугаланганды. «Кишинев шахарны сыйлы инсаны» деген ата тийишли болганды.

Аны юсюнден а жазычу, драматург Боташланы Исса Молдавиягы барып келгенден сора билдиргенди. Бизни жерлешибиз Езденланы Мухтар а Днепропетровскде, Рокоссовскийни музейинде Кыудайланы Шамсудинни суратын, аны тюбюнде уа: «Герой Советского Союза, Почетный гражданин Молдавии» деп жазылганын кеси кёргенди.

1990жылда СССР-ни халкы депутаты болуп турган академик Залиханланы Михаил архивледе Кыудайланы Шамсудин бла байламлы документлени излегенди эмда ол керти окуна сыйлы ата кёргюзюлгенине шагатылык этген шартла тапханды. Аскерден Шамсудин жаландан 1946 жылда эркин этилгенди эмда ол сагыат Орта Азиягыа юйюрюн излей кетгенди. Аны аскер сауугаларына жигер урунганы ючюн да көп сыйлы майдалла кыошулгандыла. Ол көп жылны Бахсан районну Мусукаев атлы колхозунда тамата кыойчу болуп ишлегенди. Аны аты «Лучшие Люди России» деген энциклопедияга (2004 жыл) киргенди.

2007жылда 28-чи ноябрьде уа Кенделени кинотеатрында Социалист Урунууу Жигити, Кырал Думаны депутаты Залиханланы Михаил Россей Федерацияны Жамауат сауугаларыны Миллет комитетини атындан Кыудайланы Хасанга аны атасы Шамсудинни сыйлы аскер сауугасын - Улуу Хорланмы орденин бергенди. Ол аны бла Россейли кыралны кючлендириуге улуу кыйын салгыаны ючюн сауугаланганды (ёлгенден сора).

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Шимал Кавказ
кюн сайынИспанылга КъМР-де
лифтле жыярыккыдыла

Лифтле ишлеу бла кыорешген Агирре Сабаль испанлы компания 2016 жылда Россейде жыйышдыруучу производство ачаргыа муратлыды. Фирманы таматасы Хуан Карлосну оноууна кере цехни Кыбарты-Малкхарда саллыкыдыла. Инвестицияланы ёлчечи 50 миллион евро боллуккыду. Компания Россейде былтыр ишлеп башлаганды. Тёрт айга бек көп контрактлагыа кыл салынган эди. Алай сомуу курсу тюшгени бла байламлы аланы толтурууда Россейли парашир бергенлеге улуу проблемла чыккыдыла. Аны себепли производствону бизни кыралда ачаргыа оноу этилгенди.

Назраньда спортчулагыа -
кыонаккы юй

Мында Битеуроссей эм халкыла аралы эришулени атлетлери, тренерлери, судьялары орнатыллыкыдыла. Жангы объектни Насыр - Корт администрация округда «Эрзи» буз аренаны кыатында союрге план барды, дегенди республиканы башчысыны пресс-службасында. Беш кыатык комплексде 54 номер боллуккыду, аладан 10-су «Люкс» класс. Биринчи этажда ресторан, кафе, массаж этиучо кабинетле, тренажер зала. Кыатында турган тийреде 45 автомобильге тохтауучу жерле да ишлерикыды. Быыл инвестор кыурулушха 40 миллион сом иерикди. Битеу объектни салыргыа 180 миллион кыоратыллыкыды.

Кыарачай-Черкесде - регионла аралы спорт - турист фестивалы
Кыарачай-Черкесде «Алгач, тау тёпелеге!» деген биринчи регионла аралы спорт-турист фестивалы бардырылады. Ол Россейни турлюторлю жерлеринден 150 адам жыйганды, - дегенди профилли министрствону келечиси Рустам Джатдоев.

- Бу фестивалы бизни ведомствону аслам спортну айнатыргыа, сауулукгыа жараган жашууну ниетлерин жаргыа алланган биринчи жумушду. Келик жыл да бир талай мероприятия ётдюрюрге умутлубуз, - деп билдиргенди ол.

Программага кере, Джамагат тардан Эпчик ауушну юсю бла жаяу Учкулан ауузуда Дуут элге ётерге керекди. «Саулай алты сагыатта 20 километри онглркыдыла», - деп белгилегенди сёз нёгер.

Урлуксуз харбызланы эки
жылдан кёрюрге боллуккыду

Биринчи урлуксуз харбызланы эки жылдан сора чыгарылкыдыла. Аны юсюнден журналистлеге Сугарылган тахта кёгелтени ёсдюрююню бла бахчачылыкны Битеуроссей НИИ-ни ёбюмюню таматасы Вера Донская хабарлаганды.

Бусапатта урлуксуз харбызланы ёсдюрюуде чойют селекциалы сортларын хайырландыла. «Бизде тыш кыраллы сорта бардыла, аланы бизникиле бла тенгешдиребиз, татыуу бла ата журтлула озадыла. Бир жыйырма сортну айырып, келик жыл кырал сынаулагыа иерикбиз», - деп ангылатханды ол.

- Биз юйренген харбыз эки ай сакыланыргыа боллуккыду. Урлуксуз а - юч бла жарым ай. Августда алынган бла жангы жылда зауукыланыргыа онг барды, татыуу тюрленерик тыйюлюду, деп ийяндырганды Донская.

«Евродон» гогуш этни

тыш кыраллагыа элтирикди

Россейде гогуш этни бек улуу чыгарычусу ГК «Евродон» келик жыл продукциясын экспорт этерге муратлыды. Кытайны эм арап кыралланы рыноклары кыралдыла. «Бизге муслиyman бла арап дуня сейирди. Ала тонгуз этни ашамайдыла, гура уа бир жерде да жокду. Алайды да, онгла кендиле. Бек башы - эт чыгарычуу кёбейтирге керекди», - дегенди группаны таматасы Вадим Ванев.

Аудито-консалтинг фирманы оноучусу Игорь Лотакос айтханга кере, «Евродону» бизнес-модели бек иги эсепле келтирирге амаллары барды, ол санда Эмиратада бла Тюркде. Жаланда биз тыш кыраллы партнёрлагыа, инвесторлагыа компания качестваун игилендирича кыаллай ишле этгенин ангылатыргыа борчлубуз», - дегенди ол.

Тошоную

Водительлени хазырлауу тынгылы тюрлендирирге

Урван районда уста шофёрланы хазырлаган ара ачылыккыды, деп билдиреди Кыбарты-Малкхарны информ агентствосундан. Арт заманда республиканы жолларында аварияланы саны ёсе барады. Ол себепден водительлени усталыкларын ёсдюрюр амалланы кыуарача, керекли база бла да жалчытырча профилли ведомстволагыа буюрулганды. Аны юсюне дагыда Урван районда улоочуланы бийик усталыкгыа юйретген көп функциялы спорт араны кыурулушу да башланганды.

«Араны кыурулушуна деп 50 гектар жер ёбюлгөнди. Кысыха заманда документациясы бла байламлы ишле бошаллыккыдыла. Мында узунлугу 3300 метр болган тегерек трасса орналлыкыды. Андан сора да, карто-

дром, автодром, «дрег рейсингге» трасса эм сабийлеге автогородок да ишленерикди», - деп билдиреди КБР-ни Транспорт эм связь жаны бла кырал комитетини башчысы Арсен Кудавев.

Сагынылган арада, юйретгенден сора да, машина эм мотоцикл спортдан да улуу эришмеле бардырыла турлуккыду. Кыурулуш ишлени 2016 жылда бошаргыа айтадыла. Билдиреле турганыча, машиналада журюу Бахсан районда да осалды. Аны себепли мында да онбеш гектарда жангы автодром ишленерикди.

Бюгонлюкде Кыбарты-Малкхарда лицензиялары кырал эмда энци иели болуп 36 автошкола ишлейди. Аланы бары бир программа бла кырал стандартха кере юйрете-

диле. Болсада жаш водительлени билимлери осаллай кыалады. Быыл жылны биринчи жарымында праволагыа окугынандан бир тюрлю тыйгычсыз экзаменлени жангыз 42 проценти бералганды. Специалистлени оюмларына кере, ол шарт автошколада окугынанланы теория, практика жаны бла да билимлери аз болганын ачыклайды. Жолда хатаны асламысы да андан жетеди.

Быыл биринчи кварталга республикада водительлени терслиги бла 279 авария эмда башха хата болганды. Ол бузуклуккыладан 61 адам ёлгенди эмда 345-сы уа тюрлю -тюрлю жарала алгандыла. Аварияланы тёрттен бири рульга жангы олтурганла кыатышып этилгенди.

Бизни корр.

ТЮБЕШИУ

Бетден-бетге сөлөшүү - ол кыачан да игиди

Барз күн Акъ - Суу элни маданият юйюнде, Кавказны жазуучуларыны клубу кыурап, Нальчикни эм шахар тийреде элени библиотекарларыны кыулукчуларыны да кыатышыуу бла элчилени тюбешуилери болганды. Аны КъМР-ни Культурасыны сыйлы кыулукчусу эм башында айтылган клубу таматасы Гуртуланы Салих ачанды эм бардырганды. Бек алга бери келгенге ыразылыгын билдиргенди, ызы бла жазуучуларыны юслеринден кысыха айтханды.

«Литература иши шендю аламан туююду дейдиле. Пушкини, Лермонтовну, Толстойну заманларында да айтханды алай. Биз а, бююнлюкде ол заманлагы кыарай, литератураны алтын ёмюрю дейбиз. Жазуу иш барганды, барады эм мындан арысында да барлыкды. Жаланда анга тийишли эс буругга керекди. Адамла телевизорга кеп кыарайдыла. Анда уа кёбюсюнде: «Аны ал, муну ал. Ол сатылады», - деген билдирюле. Адамны ариу кылыкыга юйретген, жашауна юлюгю алырча литератураны юсюнден а хазна айтылмайды. Ол жарсыулу ишди, дегенди жазуучу Игорь Терехов. Ызы бла жангы назмуларыны окугъсанды.

Кезиу анга жетге, Къабарты-Малкыарны халкъ поэти Созайланы Ахмат да малкыар литератураны бююнню халини юсюнден халарлаганды. Алгын Нальчикде суратлау литература китап сатхан онтерт тюкен бар эди, ол кыайтарылса керек эди. Андан сора да, жазуучула бла окуучулары араларында ма быллай тюбешуле терк

терк кыурапа турурга тийишлигин да чертгенди.

Елмезланы Мурадин, Болатланы Юрус-лан да жашау, чыгъармачылык жолларыны, малкыар адабияты бююнлюкде жарсыуларыны, кыайгырыуларыны юслеринден оюмларыны баям этгенди. Сора кеслерини назмулары бла тюбешуле келгенлени шагъырей этгенди.

Тюбешуиу ахырында Гуртуланы Салих кырккынчы жылда ишленген Акъ - Сууну маданият юю осал халда болганын, анга уллу жангыртыу иш кереклигин да билдирди. Ары келген кыонакъланы

араларында Нальчикни культура департаментини таматасы Мадина Савкуеводан ол жарсыуыга иги эс буруун тиледи.

Жыйылыгыга кыатышханла кеп жыл бу культура юйге таматалык этип турган, быыл дунясын алышхан Созайланы Зауруну атын маданият юйге атарга кыаргандыла. Кертиси бла да, аны элге кыйыны уллуду. Юола турган ююню кеси кыйыны бла жангырханлай турганды. Кеп сабий кыубуз согъарга, журларга, тепсерге да мында юйренгенди.

ОСМАЛЛАНЫ Хыйса.

АШЫРЫУ

Жюреклезе цнутулмазча тюшген такыйкыала

Тюркден, Иорданиядан, Север Осетия-Аланиядан да бизни республикага ата журтларыбыз келгенлерин, «Грушевская роцца» санаторийде солугъанларын да билдирген эдик. Ала малкыар, къабарты миллетлени адет - терелери, тиллери, культуралары бла да шагъырейленип, республиканы, Нальчик шахарны айбат жерлерин да кергенди.

Озган орта күн а ала турган лагерни жабылууна аталган байрам болганды. Санаторийни уллу залында иорданиячыла, тюркюле, моздокчула да, кыууу мауум болуп, жырланы, тепсеулени, назмулары кыайтарип айтып, кыууанча хазырланадыла. Хар зат да тынгылы болгандан сора тепсеу макъамла эшитилди. Арагъа миллет кийимле кийген кызы бла жаш чыгып, тюз тепсеуге бардыла.

Ызы бла КъМР-де Граждан обществону институтлары бла байланышыла кыуура эмда миллетлени ишлери жаны бла управлениасыны башчысыны куллуугун толтурган Гергюкъланы Джамбулат чыгып сөлөшди. «Сиз ата - бабаларыгызыны жерлерине келип, бизни жашау болумларыбыз бла шагъырейленгенсиз, табийгатыбызны кергенсиз. Мында турган бююнлюк эригусоуз, заууклу, хайырлы да болганына, бери келгенигизге сокууранмагъаныгызга да ийнанам.

Юйююгизге барсагыз, республикабызны, мында турган бююнлюк, адамларыбызны юсюнден кеп халар айтырсыз деп ышанабыз. Бююн сизге сау кыалыгыз дегенликке, келир жыл жайда дагыда келиригизни сакълайбыз», - деп ол хычыну жумушка кечгенди. Спортта, назму айтыуда, тепсеуде, сурат ишлеуде, башха ишледе да айырмалы болгандыгы управленианы грамоталарын, сауыгъа да бергенди. Иорданияны, Тюркню, Север Осетия-Аланияны делегацияларыны башчылары да кыонакъланы сауыгъасыз кыюймагъандыла.

Лагерни жабылууна тыш кыаралы ата журтларыбыз сейирлик концерт программа кыурагандыла. Тюркден келгенле «Минги тауну» орус эм малкыар тилдеде жырлагандыла, тепсенге да этгенди. Моздокчу къабартылыла ана тиллеринде

Тюрк делегацияны кыууу «Минги тауну» жырлап, тепсенди.

назмула айтхандыла, Иорданияны келчилери да къабарты эм арап тилдеде жырлагандыла. Хар назмуга, тепсеуге, жырга да бары да толкун кыарла бла тюбегенди.

Тюркден келген кыуууны кыатына жууклашып, Апполаны Алимге арабызда тилманчылык этерин тилегенимде, ол: «Бир да жарсыма, жашла сени ангыларыкыдыла, ала таулапладыла», - деп жууапаганды. Бир кесекден анга кесим да тюшонгенге. Андагы таулуаны ёсюп келген телюсю тилибизге сакъ болганы, ата-бабаларыны терелерине кертичилай кыалганлары бююн кыууандырады, ёхтемленди.

Жашладан бири - Къарабашланы Батыр - республикада экинчи кере болганын, мында турган бююнлени Минги таугъа, Чирик кёлню жагысына, Чегем чучурлагы да барганын, табийгатын ол тамашалыкларына сукъланганын да айтханды. Дагыда суююп келгенин да чертгенди. Ол Конианы кыатында Башуюк элде жашаганын да билдиргенди. «Мен юйге мындан сауыгъа бла бирге келген, эшитген, билген затларыны юслеринден кеп халар да эптирикме. Ата - бабаларыбызны адет-терелерин сакъларга борчубуз», - дегенди ол.

Тюрк делегацияны башчысы Къарабашланы Шаруа а алагы бери келирге себеллик этген «Ас-Ан» жамаат иригюге жюрек ыразылыгын билдиргенди. «Бизни ёсюп келген телюлерибиз мында ана тилде сөлөширге, адет-терелерибизге юйренрге онг табдыла. Андан сора да, жуукларыбызга тюбейбиз. Ма былайда

Къарабашланы Света олтуруп турады. Ол мени эгчимди. Мен бери келмесем эди, аны танырык туююл эдим. Сабийлерибиз ата - бабалары тууган, жашаган жерлени, таулары билселе, керселе игиди. Насыбыбыз тутса, дагыда кыайтырыкыбыз, сизни сабийле да кыонакыга келселе, бек ыразы боллукъбуз», - дегенди.

Ол айтханга кере, малкыарлылары бла кыарачайлылары асламысы Кониа шахарда жашайдыла, Эскишежерде, Измирде, Анкарада бардыла. Бери бу жол кыонакыга келгенлени араларында уа Апполадан, Малкюндуладан, Ахкёбекладан, Аппайладан жашла бла кызыла болганыларын да билдиргенди Шаруа. «Къарт аталарыбыз, аммаларыбыз, биз кетип барабыз, сиз а тилге, адет-тереге сакъ болугъуз, аланы унутмагыз деп осуят этгенди. Жарсыууга, шендю тилибизге тюрк тили сёзле аслам кыатышдыла. Биз а бу сабийле таза малкыар тили эшитсинле деп келтиребиз аланы бери», - дегенди ол.

Кыууанчы ингри иги кесекте созулганды. Ахырында кыонакыла, кыонакълыйла да, арагъа чыгып, миллет тепсеулени бардыргандыла. Акъ келкелеринде кыол ызыларын кыйгандыла. Кепле бизни кыатыбызга келип, мында турган бююнлени бир заманда унутулмазлыкларын, республиканы бек жаратханларын, мында керген, ашагъан, эшитген затларыны юслеринден Интернетни юсю бла битеу дунягъа билдирликлерин, суратланы да саллыклары айтхандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзят.
Суратны автор алганды.

Трилик

Аны мураты - Шыкыны жангыртыргъады

«Тарых магъаналы элни сакълау - бизни борчубузду», - деп таукел айтады Солтанланы Айшат. Аны ючюн деп таулу тиширзу энчи проект жарашдырганды. Ол жашауда бардырылса, кеп затны келир телюлеге асырарга кыолдан келликди.

Башхагы сёз бла, иш бла да болушлукъ этиу - огурлу, халал жюрекли инсанни жашау жоругъуду. Болсада ол бек кыйын да, жууапы да жумуш болганын ким да биледи. Жан ауругу дегенча ышан хар

кимге да берилип кыалмайды. Мен бююн халарын айтырык Солтанланы Айшатда уа ол барды. Бу тиширзу социальный предпринимательди. Кимге да эс тапдырырга хазырды. Дагыда аны кыурачу хунери да барды. Ишинде дайым да жангычылыкла кыурап турурга сюеди.

Угъай, тамамлаалык туююлме, заманым жокъду, ол а манга неге керекди деп, андан бир заманда да эшитмесезе. Кыоуна алган жумушну тамамлагынчы, тынчая билмейди, не заманда да алгъа интингенлей турады. Къабарты-Малкыарда жашагъанладан кепле андан себеллик излей, кыаллай тюрлю жумушлары, тилеклери бла да келеди. Айшат алгъа тынгылап, терен сагыш этип, мадар излейди, керек болса, власть органлары да кыатышдырады. Администрацияга писмола жазады, кеси да приёмуга барады.

Айшат тынгысыз жюреклиди, кеп затха кыайгырады, ол санда табийгатха да. Аны кыоруула жаны бла кеп иш тындырады. Адамны саулуугуна заран салмазча аш-азык жарашдырган кооператив да кыураганды, атына да «Элбрус» атап. Анда уютулган айранны тауыун сормай билрсе. Нарт батырлары суусалларыны юсюнден ол сагыатла бла айтып турурга боллукъду.

Жангы проекти уа Къабарты-Малкыарда этнотуризмни кыурау бла байламды. Юлгюге ол Черек району тау жерлерини айбатлыклары келтиреди. Социальный предпринимательствода болган «гитче затдан - уллугъа» деген жорукъ бла ишлей, ол энчи программа да жарашдырганды. Анга быллай жумушла киреди: эки-юч кюнню ичинде Нальчик шахар эмда аны айбат жерлери бла танытыу; андан сора Черек району элдеринде кыонакыла деп энчи жарашдырылган юйледе бир нечча кюнню кыонакълыйкыда туруу; миллет ашарыкыла, адет - тереле бла шагъырейлену; туристлени ыразылыкларына кере таулу айранны бла билкыны жарашдырыула кыатышыу; аш хазырлау; маллагъа кыурау эмда башха эл мюлк ишлени ойнай-кюле тамашлау.

Андан сора да, программада туристле жаяу барырга боллукъ жолла да белгиленди. Аланы билген, таулагъа ёрлерге юйретген специалист да белюнорге кереклиси кёргозтоледди. Битеу ол затла Айшатны проектинде болган жумушлары бир кесегиди. «Бу ишни мен кыолга не ючюн турганим - тууган жерибизге бююн олгъа турист келип, тау этекледе жашаган миллетибизни таныр, культурасы, адет-терелери бла да шагъырей болур ючюн. Тышындан адамла не къадар кеп келселе, таулаулагы да кыол кыйындарындан чыкыган затланы сатарга, ачха фаида тюшюрге да онг чыгар», - дейди Айшат.

Аны дагыда бир мураты барды - Шыкыны жангыртырга. Эрте заманлада аны ата-бабалары анда жашагъандыла. Андан сора да, бу эл - халкыны тарыхыды. Аны сакълау а хар бирибизни да борчуду.

М. АДИЛОВА.
Суратны автор алганды.

Бизни эсгертмелерибиз

Республикабызны ара шахарындан сора да, районлада, элдеде ким да эс бурурча эсгертмеле бардыла. Быйыл, Уллу Хорламны 70 – жыллыгын белгилегенде, аладан экисини юсюнден айтыргыча сөебиз.

Бири Акъ – Сууда жол айырылган жердеди. Аны автору скульптор Кырымшаухалланы Хамзатды, архитектору Гюзюланы Маликди. Ол 1968 жылда ишленгенди.

Экинчиси андан жашды – 2008 жылда Булунгуда сөегендиле. Скульптор Михаил Горлов бла архитектор Владимир Бублик анда уллу фахмуларын ачыклагандыла. Быланы юслеринден Аппайланы Жаухар «Монументальная скульптура Кабардино – Балкарии» деген китабында толу айтханды.

Акъ-Суудагы эсгертме.

Эллиле жигитлерини сыйларын кёредиле

Булунгудагы эсгертме.

Узакдан окъуна кёзге урунады

Къулийланы Къайсынны: «Пока нам жить дано, мы помним вас,- деген Акъ – Сууда скульптура – архитектура комплекси юсюнде сёзлери эллилени Уллу Ата журт урушда жоюлган жашларына ант этгенчадыла... Кырымшаухалланы Хамзатны монументин Гюзюланы Малик кёп къыйын салынып ишленген архитектурасы бла толтурганды. Аны тюз оюм этгенинде эсгертме тийреге тап келишип къалганды. Ол, Акъ – Сууга бла цемент заводха элтген жолла айырылган жерде орналып, узакдан окъуна жауу, машинада барганланы да кесине эслерин бурады. Жууккълаша барганлары къадар алайтын этгенлеге аз – аздан ишленген формасы ачылады, ала аны мағанасына да туюнедиле.

Гюзюланы жашлары бу проектни башлаганында, ол жердеги табийгатын бузмазгъа кюрешгенди. Бир терекке заран келтирмей, жангыларын, туя юкюлени орнатхандыла. Дагъыда, гюлле, плитка да салып, тегерек – баш тап халгъа келтирилгенди.

Битеу ансамбль тегерек формада ишленгенди. Алайдагы стеллала бла малкъарлы къалалагъа ушаган эсгертмеле, бирге къошулуп, жарты айча кёрюнедиле. Ол къалаланы бирини юсюнде «тешикле» бардыла, ала фашистле келтирген ёлюмю бла бузукълукну белгисидиле. Аны архитектура кесеклери къара, къызыл, кёксюл гранит бла тышланып, юслеринде совет къыралны белгилери салынып, урушда жан бергенлени атлары жазылыпды.

Сёзсюз, ансамбльде энчи жерни «Туугъан журтну къоруулагъан» деген эсгертме алады. Аны туюне топуракъ къуюп, бир кесек кёртюртюрге туюнгенди, монументни бийигирек этер ючюн.

Хамзат ишлеген аскерчиде уллу кюч, энергия барды. Ол битеу къаруун, сезимин, талпынууну бирге жыйганчады. Къолунда къылычы жаугъа айландырып, къыралыны, жуукъларыны, тамблагы кюнлерине, тынчыкъларына да жууаплы болганын толу сездиреди. Бу болумгъа керекли пафосну табалганды скульптор.

Аны ишленген хаты кёрюмдую, жигитни сыфаты асыры учунуу эселе да, ол чыгъармагъа тийишли тилни, пластиканы табалганды. Композиция, узунлугуна угъай, кенглине кетип, мында туугъан жерин къоруулагъан аскерчини бир жукъдан къоркъуп къалмазлыгы ачыкъланады. Аны бети болмагъанча керти, ким да анга ийнанчыра суратланады. Жигитни къолуну къымылдауун, бетинде торелениулерин – барын да автор уллу кёл салып ишлегенди.

Хамзат бу теманы андан ары бардырыгъа да сейир амал тапханды. Аскерчини къолунда къылычы бла юсюнде жамчысы аны туюнде букъгъан юйюрге «юй» болуп, къоркъуудан сакълайдыла. Композиция бир жанлы туюлодду. Совет солдат саууту бла сол жанына, жаугъа жан атыпды, тиширчу а онг жанына, соймеклик бла тартынады сабийге. Ана бла баланы сыфатларында аскерчиде болган къатылыкъ эсленмейди, ала тегерек, жумушакъ формалада ишленгенди, юйде болган жылынуу бла мамырлыкъны суратлай.

Комплекси кёп болмай ишленген архитектура кесеги скульпторну эсгертмеси бютунда ачыкълаганды. Гюзюланы Малик хайырланган амалла монументни бла табийгатын бириктиргенди. Алай бла Кырымшаухал улу ишин, бир жукъ бла бузмай, бютюн кючлеген этгенди.

Таулуланы искусстволарына жуукълашдырып

Республиканы монумент жанрда ишленген скульптураларына художник Михаил Горлов жангы амалланы, тилни кийиргенди. Ол къыйналмай тюрлендиреди ишлерини стильлерин, графикадан живописге неда скульптурагъа кёче. Булунгуда сөелген «Уллу Ата журт урушда жоюлган эллилеге» деген эсгертмени автору, художестволу формала бла бир тюрлю эксперимент этген эсе да, къыйын, алай теманы толу ачыкълаган пластиканы тапханды.

Комплекси бийик ташдан сөегендиле, ол малкъарлыланы хуна къалагъанларына келишеди. Аны ичине салынган мермер ташлада урушда жоюлганланы атлары жазылыпды, ала ариу, тешикли оюла бла жасалгандыла, юч жанында уа бир тюрлю накъышла бардыла. Бешметлик эсгертме мажюсю ёмюрледе таулулада тубеучо къабыр ташха ушайды. Ол саудан ишленип къалмай, аны ортасында тешиги барды. Жанларында уа эки тиширчу, бир бирге бурулуп, сөеледиле. Урушда жан берген эллилерин эсгере, алагъа хурмет эте, башларын ийгидиле.

Автор, аланы миллеттерин иш этип белгилейди, алай уллу эсни уа ичдунияларына, акъылларын кёргюзюуге бурганды. Ол бийик архитектурагъа келишдирелген, сыфатлары анга кёре созулган тиширчула монумент бла бир болуп къалгандыла. Кийимлери Кавказ таулагъа ушайдыла, алада табийгатда болган музыка жашырылганчады. Эжиси да сын къатханча кёрюнгениликке, аланы ауур сагъышлары сезиледи.

Эсгертме тиширчуланы сыфатлары бла байгыгып къалмайды, аны эки жанында тюрлю – тюрлю белгиле, суратла асламдыла. Бурун заманлада къабырлада сөелуичю, ёлген адамны усталыгыны, не бла кюрешгенини юсюнде халпарлагъан сын ташланы келтиредиле ала кёз аллыбызгъа. Бу сыфатла автор кесини сынауудан кёп затны юлюш этгенди.

Торловну суратлау тили байды. Мында муслиман динде тубеген белгилени – жулдуз бла айны – кёребиз, бурун ёмюрледе болган кюнню, айны суратларын, жаныуарланы, хансланы, битимлени, кой сауутланы, кийимлени, адет – терелеле жюрютюучо кереклени да хайырланганды скульптор. Алай бла ол малкъарлыланы халкъ искусстволарына жуукъл болганды.

Эсгертмени баш жанында графика амал бла жазылган жазыула бардыла. Ала малкъартилде болганылыкъгъа, арап харфлагъа жуукълудула. Кызылыгъа бла моргъа тартхан тюрлюню бетондан салынган монумент ишленгени бла таулагъа ушайды. Михаил Горлов бла Владимир Бублик, бир жукъну оздурмай, тегерекдеги табийгатха аламан келишдиргенди монументни. Бу искусство чыгъарманы формасы, мағанасы да бир бирин тутайдыла.

САРАККУЛАНЫ Асият,
АППАЙЛАНЫ Жаухар.

Аппай зат алыкъа болмагъанды

Сергей Безруков чечен фильмге ойнарыкъды

Грозныйде «Чеченфильм» киностудия ишлеп башлагъанды. Анда белгили россейли артистлени, ол санда Сергей Безруковну, къатышыуу бла толу метражлы фильм алыргъа муратлыдыла. Аны къыралыбызны 26 кинотеатрында кёргюзюрте келишгендиле предпри-

ятияны келечилери. Лентаны темасы алыкъа тасхада тутулады. Аны бла бирге ала Италияны бла Къазахстанны кинокомпаниялары бла бирге ишлерге планлары барды.

Шёндю уа Грозныйде къарачулагъа киностудияда биринчи алынган онеки сериялы телефильмни кёргюзтедиле. Аны аты «Деган аз» («Зов сердца»).

Чеченли кинокомпанияны ол биринчи фильмиди. Бу къаты шукълукну бла соймекликни юсюнде халпарлайды. Экеулен бир къызы жаратхандыла. Бир жигит башха ючюн жоюлады, - дейдиле республиканы Культура министрствосунда. – Фильмде 12 серия эллишер минут, орус эм чечен тилде. Съёмкала Чеченде баргандыла, монтажы уа Москвада этилгенди. Премьерагъа Грозныйге белгили россейли кинематографистле келгенди. Ол санда Олег Тактаров, Никита Высоцкий, Андрей Кончаловский, Максим Акбаров.

Айтыргъа, «Чеченфильм» киностудия беш жылны ичине къуралганды. Аихай да, республиканы властарыны болушлугуу бла.

Ол Чечени тарыхында биринчи киностудияды. Шимал Кавказда алыкъа жангызды. Биз «Сталинград», «Пираты Карибского моря» фильмлени алганнга ушаш шёндюгю техника бла жалчытылганбыз, - деп халпарлайды кинокомпанияны директору Беслан Терекбаев. – Съёмкала бардырылган эм операторланы бла актёрланы хазырлагъа жараган юч къатлы межамыбыз барды. Мындан алда керти кино алычу павильон ишлерге умтулбуз. Кыскасы, Грозныйде «Мосфильм» къуаргъа итинебиз.

Павильонну къурулушу Грозныйни къатында 20 гектар болган участкада барады. Алайда къонак юй да сөереге дейбиз. Аппай уллу киностудияны ачаргъа нечча ахча кереклиги белгисизди. Алай ёллюмю долларгъа жетдиредиле.

Алексей ДРОБОТОВ.
«Комсомольская правда» газет.

ЖАШАУ ХАЛЛА

Аманлыкны сюрген, аманлыктыгга тюбер

Хар адамны этген терслиги, аманлыктыгга кесине жетеди, деген оюм барды. Алай бир-бирле ол сөзле башхалагга айтылган сунаддыла. Алай болмаса, биле да турганлай, биреуню абындырыгга, жорегин кыйынарга, аманлыктыгга этерге кирешмез эдиле. Ма Мариям да аны сансыз этип кыйыганды. Башханы жашауун бузсам, анга кёрпозтен кюномяу кесим да сынарма деп сагышланмаганды. Алай терслигине тюбемей ол да кутулалмаганды.

Болсада хапарымы аллындан башлайым. Аслижанны келин этерге элде жашлары болган кепти тишируу койганди. Бир уллу байлыктыг болуп угый, ариу кыйыгына, этимллигине кез кыратып. Анасы беш сабийни кеси ёсдоргөндү. Аталары ёлгенде, тамата жашаа оночу, аны кичисине онбир жыл бола эди.

Ала экиси да юйде уллу, гитче этерик ишлени кеслери тамамлап тургандыла. Жашлары бичени аркыларына кётюрюп келгенлерин кёрсе, Зубайданы кёлю толуп кыалуучу эди. Сизге сабийлик этерге, тенгеригиз бла ойнаргга кюн чыкмады деп аз кере жарымгаганды. Кеси уа баш иеси ауушан жорек аруу тапхан эди да, аруу ишге узалганлай, амалсыз болуп кыала эди.

Алай, не десенг да, кетген харипди ансы, сау кыалган алтын аяк бла суу ичеди деп халыгда болган айтылмайды. Кыйналсала, сабийле кётюрюлгендиле, осал кыйыктыг этип, аналарын жерге кыратмагандыла. Окюуда да айырмалы эдиле. Аякылана келгени кими Москвада, кими Санкт-Петербургда, кими уа Новгородда бийик билем берген окуу юйлеге кирип, аналарын кыуандыра эдиле. Бек гитчелери Мурат бла Аслижан а, анабызны кыюуп узактыгга кетерик туюнубоз деп, мында тохтаганы эдиле. Анга Зубайда да бек ыразы болганды.

Окууларын бошагандан сора да жашла юйлерине ашыкмагандыла. Экиси аспирантурада окыурга кыалды, ючюнчюлерин а, Новгородта заводда ишлерге чакырып, ол да андан кеталмай, аналарын тансыктып турдула. Алай ёксюз сабийлери биллилле боллукларына, киши кёзюне кыарамай, кеслери юй, баш тутарыкларына кыуанып, Зубайда алагга аз да кёлкылды этмедди.

Кызы Аслижан врачка окыурга киргенде, быланы барысында да манга сен бек жарыктыгга ушайса деп, анга багып, иги этеригине бек ышанганды. Ана жорек бир зат сөзгөнч, аны окыурга ашыра туруп, былай айтхан эди: «Кеп кызыны ызындан айланган жашны кыатынга кыймай. Аллай санга жашау нётер болаллык туюндо». Ол кеси да аллайланы жаратмаучу эди. Экиси да намысларына бир кибик сакъ болурга керекдиле деп оюмлачу эди.

Алай жашауда кеп зат биз мурат этгенча

болуп кыалмайды. Бирде эсингде болмай турганлай, жорегинг тартмаганны суйюк да кыояса. Жанынча кёргенден а аз затчыкдан кёлонг чыгып кыалады. Аслижан башха жашлада жаратмаган кыйыктыг Ахматда да болганын аны биринчи кере кёргенинде окуна анылапган эди. Алай кыолайлы юйюрге эрке ёсген жаш, не этди эсе да, аны кёлзлерине уа салды, кеси айтханга эс бурдуруу. Суйюмеклини жоруклары бирлиге кишини кыолундан келмегенди, Аслижан да Ахматны нек суйгенин бир кишиге анылаталлык туюндо эди. Ансыз бир кюн жашаалмазлыгына уа туюнгонгөнди.

Анасы кызыны ол халин кёргенден сора, аны сайлауна ыразы болмаганын эсе да, чырмау этмедди. Ичин кыоркчуу, арсарлык алганына да кыарамай, келечилини артка мунда этип кыйтармады. Алай Аслижанны эрге берген кюнонде, борбайлары кыйылып, бутлары тохтап кыалганча болду. Жашларына да халин эслетмедди. Ала уа ол кюн кёлларындан келгенин амагмагандыла. Столда болмаганын зат жок эди. Аслижан кыарындашы Москвадан келтирген жыйрыкыны кийип чыкгынанда уа, аны кёргенлени ауузлары ачылып кыалган эди.

Сау ыйыкыны ичинде Ахматны юйюнде тохтаусуз той барды. Жууукладан бирлери келип, башхалары кетип, шапалагга солур заман чыкмай эди. Зубайданы уа жорегин тынгысызлык бийлегенди, кече сайын тышонде ёлген атасын, баш иесин кёрюп чыгыды. Была манга игиликке кёрюнмейде деп садакты юлөшип да кюрөшөди. Ол аланы кесине жоралайды. «Охо да, Аллахха шукур, сабийле барысы да юйленгендиле, артыма кыарарыгым жокъду», - деп кеси кесин жапсарады.

Аслижанны уа кыйынылары бек кётюрткен эдиле. Ахматны анасыны, атасыны жанындан жуууклары кыуру алтындан келтирген затлары уучуна окуна сыйырмай эдиле. «Аш юйде бир оточукъда сени чурукларынг сатар ючюн токен ачайык», аланы жыртыкчыны ненча ёмюр жашаргга керексе», - деп, кюле эди Ахмат. Аны ёмюрю кеси башчы болуп бек кысыха этериги уа эсинде да жокъ...

Ортада ай да озгунчу, келинин отоунда телефон зынгырдды.

«Кыалайса, Ахмат кыаллай сөзле айтып кыубултуды, сенден эрикмей турамыды?» - деп сорду ол танымгаган бир тишириу.

«Кимсе сен? Ол санга неге керекди? Ахмат бла не ишинг барды?» - деп жууаплады Аслижан, жорегинг терк-терк ура.

«Ахмат бла ишим ол сени таныгынгы да болганды, шёндю да барды. Ийнанмай эсенг, телефонга чакырайым да, кесинг сор», - деди биягы тишириу.

«Чакыр.

«Кимди мени чакырганы? - деген ауазы

эшитди Аслижан. Аны олсагыт таныды. «Нек излейсе мени, не керекди?» - деп сорду Ахмат.

Андан сора кыыз, жукъ да айтмай, телефонну чолпусун жерине салды... Ахмат юйге кыйтхандан сора, анасы: «Келинчики солду деп отоуна ийген эдим да, кеп кыалды, барчы, не эте тура эсе да, бир кёр», - деди. Жаш отогуга киргенде, анда Аслижан жокъ эди. Ол кезиуде ийненик сарайгга сюрюп кирген кыйын атасыны ачы кычырыгы эшитилди. Жаш да, анасы да ары кёзюне ачып жагыныч жетдиле.

Мени жауум да аллай жерге баргы эди. Аслижан, тенг кызыларын сукъландыргган жыйрыгынын кийип, башына да кыйын анасы жаратыучу жаулугун кысып, асылып тура эди. Аны кёргенде, кыйын анасыны эси уаду. Ахматны кычырыгынын а элни жартысы эшитген болур эди.

Ёксюз кызыны жашау жулдузу алай терк батханына эл саулай ачыу этди. Зубайда ауруулу жорегини бир жери юзюлгенча болду. Андан сора аны башын орамгга кыартып киши кёрмегенди. Жарым жылдан а кызыны ызындан кетди. Ахматны атасыны бла анасыны да башларын замансыз «кырау» басды. Ол кеси уа, жашауу кыуралмай, туура кырык жылы толгунчу, асыры ичгенден, ичи кыйоп ёлгенди. Мариям аны: «Тенгинг излейди», - деп телефонну чолпусун алдап бергенин, анга Аслижан тынгылап турганын ол артта билгенди да, аны кеси кесине кечалмаганды.

Мариям а? Ол а этген аманлыкына бир да сокурманмаганды. Эгечи: Сени хатангдан адам ёлгенди, адамлагга кыаллай бет бла кёрюнюроксе, - дегенинде, Аслижанны мунден неси иги эди, мени кыйыган жашха ауруунамы барганды, - деп кыйыганды. Аталарыны бла аналарыны гоняжлары сабийлерине жетеди деп да айтадыла. Ол даулашыра оюмду. Алай Мариямда уа ол тюз болуп чыкгындан. Мени анга кёл кенгдирип аксылым жокъду. Андан Аллах сакъласын. Алай бу тишириуну хапарын эшитген, биреуге аманлыктыг элесе, аны эсине туюнрюп, кесин осал ишден тыяр эсе уа деп айтма кыарын.

Кертиди, ол Ахматны «кыарасын» кеп киймегенди. Тюзон айтханда, анга дери, андан сора да кеп эркегырыуну таныганды. Айлана кетип, бир болмачы кишиге эрге да чыкгындан. Андан бир жаш тапханды. Аманлыкына кыймаганды. Кыарындашы ёлгенден сора, аны сабийлерини гитче жерчиклеринден юлош алып, уллу юй ишлетип, кесини жашын ары киргизген эди.

Алай ол, харип, онгмады, кыйын ауруп, тешкеде бир талай жыл термилгенди. Аны хангыз жашы да, кысыр кыатын алып, чирчиксыз кыалганды. Мариям аланы ачыуларында, аманын кебинден жашап ёлгенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Прокуратура

Амнистияны юсюндөн безимни толтуруу энчи контрольдагы

КыМР-ни прокуратурасы амнистияны юсюндөн бегим кыалай толтурууларынын тинтгенди.

РФ-ни Кырал Думасы быйыл 24-чо апрельде Уллу Хорламны 70-жылдыгына атап, амнистияны юсюндөн бегимни кыабил кёргенди. Ол кыалай толтурулганы Кыабарты-Малкыарны прокуратурасында энчи контрольдады.

Бюгонлюкде республикада жууапха тартуу системаны уречденияларын да тутулган 259 адамгга амнистия этилгенди, ол санда 26 тишириугга. Прокуратура аланы барысын да кыабил кёргенди деп билдиргендиле бизге ведомствону пресс-службасындан.

Табийгъатны кирлендиргенлери ючюн — жууапха

Черек районну прокуратурасы жержерли самоуправление органа, предпринятиала бла организацияла экология эм кылган-кыулганланы жарашдыруу жаны бла законланы кыалай толтурулганларын сюзгенди. Тинтиулден сора 13 энчи молнокно иеси жууапха тартылганды.

Предпринимателье «Халкыны санитар-эпидемиология ырахатлыгыны юсюндөн» эмда «Производствону кылган-кыулганларыны юсюндөн» федерал законлагга бузуклыккыла этгенин ачыкыланганды. Сёз ючюн, тюкенледе жууапсузгга чыкгыанла бла башха кир-кипчик энчи контейнерлеге жыйылмайды, андан сора да, энчи компанияла бла багушну кетериуню юсюндөн келишимле бегитилмегендиле. Алай эсе уа, ол эркилик этилмеген жерлеге тёлөдди. Быллай бузуклыккыла энтта 8 молюкде ачыкылангандыла. Бу кемчиликлени кетерттир мурат бла районну прокуратурасы РФ-ни Административ бузуклыккыла жаны бла кодексини 6.3 статьясына кёре 10 иш ачханды.

Энчи предпринятиаладан бирин тинтгенде, аны иеси табийгъатны кыоруула жаны бла законлагга бузуклыктыг этгени баямланганды. Аны тюкени КыМР-ни Росприроднадзорунда эсепге салырмаганды, алай бла ол тегерекдеги кыудуретге заран салганы ючюн ахча тёлөмегенди. Быллай затла энтта юч предпринятиала ачыкылангандыла.

Районну прокуратурасы РФ-ни Административ бузуклыккыла жаны бла кодексини 8.41 статьясына кёре иш ачханды. Бюгонлюкде битеу материалла сюзюлгендиле. Бузуклыккыланы этген адамла жууапха тартылгандыла.

Бизни корр.

Ыйыктыгга гараскан

20-чы августдан 26-чы августха дери

КЪОЧХАР. Арт заманда сизтёюмасозоз, гузабасысыз. Аны бла кеси кесигизге хата салыргга боллуксуз. Бу ыйыкыда эринмезге, арымай-талмай ишлерге кюрешигиз.

ТАНА. Не тюрлю оноуугузу, башламчылыгынызы да тегерегизде адамла дурус кёрлюкдө. Ол себепден, не муратларыгыз бар эселе да, аланы толтуруп башагыз. Спорт бла кюрөшөсиз, ол сизни кыаруугузу, кючопоозно да кереклисича хайырланыргга болушурукду.

ЭГИЗЛЕ. Бир-эки айдан жашауугузу толусунлай тюрлендирлик бир иш болурга боллукду. Анга алгыаракладан окуна хазырлансагыз игиди, кыоранчылыгынызы азыракъ этер амал да табыгыз.

АЙРЫЧАБАКЪ. Кесигиз да билмей тургандай, ахча туюшоп, кеп жумушугузу тамамлапкысыз. Алай кыуаныргга, ырахатланыргга ашыкмагыз — ишчи нётгерлеригизден бирине ёнкюч керек болуп кыаллыкды.

АСЛАН. Сиз жараттыргган проекттен иги кесек ахча тюшерге боллукду. Келир ыйыкыда да кыолайлыгыгга кышуулай кыаллык туюндо.

КЫЗ. Арт болжалгга салган ишлеригизни кыолга алыгыз, келир заманды да сагышын этигиз. Хунерлигизни кёрпозтсегиз да, оноучугузу аллында сыйгызы кётюрюлорге боллукду.

БАЗМАН. Насыбыгыз тутарыкды. Кеп проблемаладан кытулалыкысыз, магыаналы келишимге кыол салыргга окуна боллуксуз. Файда тюшер деп сакъларгга эркинсыз.

АКЪЫРАП. Ахча кыолайлыгыз, иш бла да байламлы чырмаула чыгарыкдыла. Улудан туттагыз, ишчи нётгерлеригиз бла даулаша кирмегиз, тамагыз бла уа - бютунда.

МАРАУЧУ. Сизни кыйынап турган ишле тамам анылыкдыла, чойреликке кетерикдиле. Кыулугузу да кётюрюлорге боллуксуз.

ТЕКЕМЮЙОЗ. Ишлен жеригизде иш тюрлюле болурла, жакыгыгызга да кышуулур деп сакъламагыз. Алай ол тапсыз кезиу кёпге барлык туюндо. Саулугузугга да уллу кёллю болмагыз. Оноу этмей болмай эсегиз а, аны сизге кертичи ишчи нётгерлеригизге ышанып кыюугуз.

СУУКУЙ. Эрттеден бери тамамланмай келген жумушлагга кыйтыргга тюшерикди. Аланы башхалагга атып кыймагыз, жууаплы кёзден кыарагыз.

ЧАБАКЪЛА. Сизге заран келтирик ишге кышуулурга кыоркчуу барды. Алай андан кытулурга кюрешигиз. Андан сора да, жулдузла кёрпозтенге кёре, бу ыйыкыда аберикини ачытыргга боллуксуз.

Жай

Бирле - суу боюнунда, башхала - биченде

Август айны экинчи онкюнлюгү бошала турганына да кырамай, иссиди, кеплени алыкча отпускарлары да бошалмаганды.

келню жагасына чыгъадыла. Сагъат жети болгунчу уа эм тириле Нарт уяда Кизилкавга бир минг токъсан элли тапка бла

чыгъадыла. Ала аны башына ёрлегенден сора уа, бир кесек да солуйдула. Къалай хычыуунду ол гитче тешно башындан ара шахарга кырагъан.

Кюнню экинчи жарымында уа адамланы асламысы кеплени тегереклерине, Нальчик сууну боюнуна жыйыладыла. Ингир алада уа жашау энди башланганча болады. Артыкъда паркда. Ишден сора бери келип, шинтиклеге олтуруп, ариу хаудан солусанг, арыгъанынг кетеди.

Долинскде галереягъа да кепле келедиле. Анда суйсенг сууукъ, суйсенг аз-маз жылы гара суу чыгъады. «Нальчик» санаторийде солугъан москвачыла Сергей бла Люба Варламова аны бек жаратадыла. Хар эрттен сайын алайда суу ичедиле, биргелерине да аладыла.

Келню жагасындагы «Кью-анч» кафени уа ким билмейди?! Анда не заманда да адамда бек кепдиеле. Таулу хычинле, жауда бишген бёрекле да сени сакълайдыла. Бек татыулу шилликле да, баям, мындадыла. Ашхананы тегерегинде, терекле, аланы тюплеринде, столла салып, ырахат солуйса.

Аттракционлада сабийле, атаналары, ынналары, аппалары бла келип учадыла, ойнайдыла. Мында хар ким да кеси жаратхан

гыллыучаны сайлайды. Эрттенликден ингир кырангысына дери сабий ауазла зшитилгенлей турадыла.

Бир къауумла уа отпускарлары энде ётдюредиле, бичен чалып. Аны жыйып, юйлерине ташыйдыла. Аны бла бирге ариу тау хауа бла солуп, къош бишлакъ ашап, айран ичип, шахарны даурундан, гузабасындан да солуйдула.

ХОПАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алганды.

Бирле Кыра тенгизни боюнуна, экинчилери Тюркню неда Египетни курортларына, ююнчюлери да башха тыш кыраллагъа, таулану суйгенле уа Элбрусу тийресине барадыла. Хар ким да, солуу кюнлерин онгуна кёре, жюреги жаратхан жерледе ётдюредиле.

Уазкъгъа барыуу артыкъ жаратмагъанла неда алай этерге онглары болмагъанла уа шахар къатында череклени, кеплени жагъаларын сайлайдыла. Хауаны температурасы отуз градусха жетгенде, андан башха не амалынг барды. Терекле тюбюнде аяз да хазна селейтмейди исиллики.

Нальчикде эрттенликде адамла солуу паркга тебирейдиле, омакъ аллеялада айланадыла,

Билдирюле

Билдирюле

Билдирюле

Какунда - дуня даражалы спорт эришюле

Быйыл **22-чи-29-чу августда** Какун элде Россейни кубогуну 3-чю кезиюу эмда Дуняны кубогуну 4-чю кезиюу бардырылдыдыла. Алагъа дуняны, Европаны эмда Россейни эм кючю спортчулары къатышырыкъдыла. Ала авиамодель спортну эркин учхан модельле жаны бла «Кавказ» кубок эмда «Элбрус» кубок ючюн эриширикдиле.

Къабарты-Малкъарны Конституция сюдиону коллективи республиканы Конституция сюдиону Председатели **ГЕЛЯХЛАНЫ Сагитни жашы Абдуллаха** аны туугъан кыраындашы **ГЕЛЯХЛАНЫ Хабибуллаха** ёлгенине уллу бушуу этгени билдиреди, аны кесине эмда жууукларына бла ахуларына къайгыгъ сёз бередиле.

Иши барны - ашы бар

«Троллейбус управление» муниципал унитар предприятие троллейбусланы жюрютюрге водительлени чакъырады. Аланы айлыклары 10-20 минг сомду. Жыл сайын хакъ бла берилген отпускарга дагыда 12 календарь кюн къошулады. Ала ючюнд хакъ тёленеди.

Аладан сора да, ишлеген адам толу социальный пакет бла жалчытылынады, пенсиягъа болжалдан алгъа чыгъаргъа онгу барды. Ишчи жерлерине да аланы «Троллейбус управленияны» автотранспорту бла жетдиредиле. Троллейбусда хакъсыз жюрюрге да эркинлик бериледи.

Бу ишге эс бурганла быллай адрес бла келирге боллукъдула: **Нальчик, «Дубки» микрорайон, «Троллейбус управление» МУП.** Сорлуклары болганла да бу телефон номер бла сёлешсинле: **8(928)713-03-39.**

Троллейбуслу жюрютюрге юйретирикдиле

Къабарты-Малкъарны автомобиль-жол колледжи жыл санлары 20-гъа жетген эм андан атагъан жашланы бла къызланы троллейбусланы жюрютюрге юйретген курслагъа алады. Окъутууну кезиюунде стипендия тёленеди. Курсланы бошагъан «Троллейбус управление» муниципал унитар предприятияде иш бла жалчытылынады.

Дерсле группала толусунлай жыйышдырылгандан сора башланадыла. Окъутуу 6 ай барады.

Адрес: **Нальчик шахар, Хуранов атлы орам, 1.** Телефон номерле: **8(8662) 40-91-99, 47-30-00.**

Тукъумла жыйылыугъа чакъырабыз

Багъалы шухъла!
«Ассия» фонд Огары Малкъарда Кюнлюмде жашагъан тукъумланы жыйылыуун кырады. **Ол 5-чи сентябрьде** бардырылдыды, **10 сагъатда** башланарыкъды. Ары **Абайланы, Ацикъанланы, Баккуланы, Батталаны, Бийкъанланы, Болатланы, Боташланы, Бушкъанланы, Габоланы, Герийланы, Дадуланы, Догучаланы, Жангоразланы, Забакъланы, Занкишиланы, Занибекъланы, Къазийланы, Къайгырмазланы, Маммеланы, Мечукаланы, Мисакъланы, Моттайланы, Мурзаланы, Муртазаланы, Ностуланы, Сабанчыланы, Суммайланы, Табакъсойланы, Такъаланы, Темиркъанланы, Токъуйланы, Уяналаны,**

Чубокъланы тукъумларындан адамла чакъырыладыла.

Жыйылыуда эрттеги элде жашагъанланы туудуклары бир бирлери бла танышырыкъдыла, элли тапандыруу жаны бла ишлене юслеринден кенештирикдиле, Кюнлюмню кёчгюнчюлюкге дери халын кыйтарууну онгларына кыраарыкъдыла, экскурсияла да боллукъдула.

Бу ишге къатышыргъа суйгенлени барысына да хош келигиз дейбиз. Машина, ави-азыкъ, сауутла, суратха эм видеога алыу, концерт да жыйылыууну кырагъанланы боюнларындады.

Соруулары болганла бу телефон номерге сёлешсинле: **8(928) 724-28-48.**

Кырауу комитет.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕШПАЙЛАНЫ Муталип
(баш редактору орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары)
ТОКЪБУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
САРАКУЛАНЫ Асият
ТИКАЛАНЫ Фатима

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кыоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини компьютер службабы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ОО-чу типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кёре **19.00** сагъатда кыол салынады. **20.00** сагъатда кыол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:

Бешпайланы Муталип - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфийа - жууаплы секретары орунбасары;
Геляланы Валентина - (1, 2, 3, 5-чи бетле),
Зезаланы Лидя - (4, 6, 7, 8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 1427

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru